

Анотація

Глушков В.О. Україна: конфліктогенні фактори в умовах сучасного світового порядку. – Стаття.

В даній статті автор аналізує концепції устрою сучасного світового порядку, та вплив дії цих концепцій на сучасні держави. Перша концепція – уніполярного світо порядку, друга – біполярного світоустрою, та третя – біполярність цивілізації.

Ключові слова: Кримінальна політика, світовий порядок.

Summary

Glushkov V.O. Ukraine: conflict factors in the conditions of order of modern world. – Article.

In this article the author analyzes concepts of the device of a modern world order, and influence of action of these concepts on the modern states. The first concept is the unipolar world order, the second is a bipolar world order, and the third – a civilisation's bipolarity.

Key words: criminal responsibility, world order.

УДК 343.2/7(477):341.3

О.М. Броневицька

ВРАХУВАННЯ ПОЛОЖЕНЬ МІЖНАРОДНОГО ГУМАНІТАРНОГО ПРАВА У КРИМІНАЛЬНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ

Забезпечення інтересів захисту жертв збройних конфліктів вимагає не лише проголошення принципів гуманності і прийняття на їх основі домовленостей про норми поведінки воюючих сторін, але і створення дієвого та ефективного механізму їх імплементації.

Термін “імплементація” (“implementation” – англ.), який перекладається як “виконання”, “застосування” є порівняно новим для норм міжнародного гуманітарного права, оскільки не використовується в жодному договорі з гуманітарного права [3, с. 188], незважаючи на те, його широке застосування в працях різних авторів [1, с. 5; 2, с. 51]. За своїм змістом імплементація фактично охоплює весь комплекс засобів, пов’язаних з практичною реалізацією зобов’язань, прийнятих державами при підписанні, приєднанні чи ратифікації конвенцій, таких, наприклад, як прийняття внутрішніх законодавчих актів, наказів, інструкцій, постанов.

Держава, яка гримає на себе зобов’язання за міжнародним договором, повинна прийняти необхідні міри для забезпечення виконання своїх зобов’язань в межах своєї юрисдикції. Це впливає зі ст. 26 Віденської конвенції про право міжнародних договорів від 23 травня 1969 р., відповідно до якої “кожен діючий договір є обов’язковим для його сторін і повинен ними добросовісно виконуватись” і ст. 27 “сторона не може посилатися на положення свого внутрішнього права як виправдання невиконання умов договору” [8, с. 1013].

Визнаючи важливість створення дієвого механізму реалізації норм гуманітарного права, учасники Женевських конвенцій про захист жертв війни прийняли

на себе зобов'язання “внести зміни до законодавства, необхідні для забезпечення ефективних кримінальних покарань для осіб, які вчинили чи наказали вчинити ті чи інші вагомі порушення цієї Конвенції....”.

В кожній з Женевських конвенцій наводиться конкретний перелік таких “вагомих порушень”, для запобігання яких сторони, як мінімум, повинні були включити в своє національне законодавство відповідні правові норми. Ці переліки містять як загальні положення для всіх категорій жертв війни, так і деякі особливі положення для окремих категорій осіб, що знаходяться під захистом конвенцій.

Загальними “вагомими порушеннями” для всіх категорій осіб є: “умисне вбивство, катування і нелюдське ставлення, включаючи біологічні досліди, умисне нанесення тяжких тілесних ушкоджень чи серйозної травми, нанесення шкоди здоров'ю, незаконне масове знищення чи присвоєння майна, яке не викликано військовою необхідністю” [5]. Що стосується військовополонених, то до категорії “вагомих порушень” віднесено “примушування військовополоненого нести службу у збройних силах неприязельської держави або позбавлення його прав на неупереджене і нормальне судочинство” (ст. 130 III Конвенції), а стосовно цивільного населення “незаконна депортація, переміщення і арешт особи, примушування нести службу у збройних силах неприязельської держави чи позбавлення його права на неупереджене та нормальне судочинство,... захоплення заручників” (ст. 147 IV Конвенції).

Питання в тому, які саме конкретні засоби повинні бути вжиті державою з метою забезпечення виконання своїх зобов'язань за міжнародними договорами залежить перш за все від того, які процедури передбачені конституцією та внутрішнім законодавством стосовно застосування норм міжнародного права на території даної держави. Ні Віденська конвенція про право міжнародних договорів, ні інші міжнародні договори не містять жодних конкретних положень стосовно способів реалізації міжнародних зобов'язань. Тому, перш за все, звертаємося до положень Конституції України. Так, ст. 9 вказує, що “чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України”. Відповідно, п. 7 ст. 9 Закону України “Про міжнародні договори України” вказує “якщо на ратифікацію подається міжнародний договір, виконання якого потребує прийняття нових або внесення змін до чинних законів України, проекти таких законів подаються на розгляд Верховної Ради України разом з проектом закону про ратифікацію і приймаються одночасно”[6].

Власне, внесення відповідних положень до кримінально-правового законодавства може гарантувати найвищу ступінь ефективності застосування міжнародно-правових норм, оскільки лише Кримінальний кодекс передбачає реальні санкції стосовно осіб, які порушують його норми. Питання практичного застосування конвенцій і протоколів неодноразово висувались представниками Червоного Хреста, внаслідок чого була прийнята резолюція “Національні засоби імплементації міжнародного гуманітарного права” на конференції в Женеві, жовтень 1986 р. [4, с. 121], де, властиво, і висловлена рекомендація державам-

учасникам Женевських конвенцій передбачити відповідальність за ці злочини у національних законодавчих актах.

Якщо зіставити положення Женевських конвенцій та Додаткових протоколів до них, які складають їх невід'ємну частину, то побачимо, що не всі норми Конвенцій імплементовані до діючого Кримінального кодексу України. Для зручності відповідні положення викладено у формі таблиці.

Порівняльна таблиця норм Женевських конвенцій та КК України

№	Назва Конвенції та дата її прийняття	Зобов'язання, яке втілене в кримінальному законодавстві України	Стаття Кримінального кодексу України
1.	Женевські конвенції про захист жертв війни 1949 р.	– посягання на життя, фізичну недоторканість, в тому числі різного роду вбивства, поранення, жорстоке поводження, катування, мордування	ст.ст. 115, 121, 122, 126, 127 КК України, ст. 438 КК України
		– захоплення заручників	ст. 147 КК України
		– незаконне у великих масштабах знищення чи привласнення майна, яке не викликане військовою необхідністю (ст.ст. 432, 433 КК України)	ст.432, 433 КК України
2.	Додаткові протоколи до Женевських конвенцій (1949 р., 1977 р., 2005 р.):	– незаконне використання символіки Червоного Хреста та Червоного Півмісяця (ст.ст. 435, 445 КК України)	ст.ст. 435, 445 КК України

З вищенаведеного ми бачимо, що частина норм Женевських конвенцій та Додаткових протоколів знайшли своє відображення в КК України. Решта злочинних діянь прямо не криміналізовано. Проте КК України в ч. 1 ст. 438 передбачає поряд із чітко регламентованими діяннями відповідальність за “інші порушення законів і звичаїв ведення війни, що передбачені міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України”. Це свідчить про те, що незважаючи на відсутність конкретизації всіх положень Конвенцій та Протоколів до них у КК України, осіб, винних у вчиненні даних злочинів можна притягнути до відповідальності, враховуючи банкетну відсилку диспозиції ст. 438 КК України. Вважаємо такий підхід законодавця слушним, оскільки немає потреби в конкретизованому переліку всіх злочинних діянь, які передбачені міжнародними конвенціями, тим паче, що багато злочинів, названих у Женевських конвенціях, передбачені не лише в розділі XX КК України, але і в інших розділах чинного вітчизняного кримінального законодавства. Однак, слід зазначити, що диспозиція статті 438 КК України є дещо неконкретизована

і це стосується того, що в статті є відсилка до “міжнародних договорів”, але немає вказівки, яких саме договорів, тому слід чітко вказати в диспозиції статті про відсилку до Женевських конвенцій та Додаткових протоколів до них, щоб не виникло плутанини, які ж саме міжнародні конвенції слід застосовувати в даному випадку. Ми торкнулися власне цього питання через те, що, порівняно з чотирма Женевськими конвенціями та Додатковими протоколами до них, поки що не ратифікований Україною Статут Міжнародного Кримінального Суду розширює список порушень міжнародного гуманітарного права, вчинених у міжнародних конфліктах та закріплює порушення, пов’язані з використанням заборонених засобів і методів ведення війни, тобто порушення “права Гааги” [7, с. 150]. Тому приєднання до Статуту МКС деякі держави використали як привід для удосконалення національного законодавства через врахування останніх змін у сфері міжнародного гуманітарного права. У рамках імплементації Статуту МКС, держави, які вже внесли необхідні зміни до національного законодавства відповідно до Женевських конвенцій та інших джерел міжнародного гуманітарного права, мають можливість переглянути та модернізувати своє національне законодавство, що передбачає кримінальну відповідальність за порушення міжнародного гуманітарного права.

Література

1. Andrassy J. Implementation of Geneva Conventions of 1949 in the Yugoslav penal code. – Belgrade, 1956. – 15 p.
2. Draper G.I.A.D. Implementation of International Law in Armed Conflicts// International Affairs (London). – 1972. – Vol. 48. – P. 46-59.
3. Index of International Humanitarian Law. – Geneva, 1987. – 347 p.
4. International Review of the Red Cross. – 1988. – #263. – 236 p.
5. Женевські конвенції про захист жертв війни від 12 серпня 1949 р. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=13&user=1265146733757228>.
6. Закон України “Про міжнародні договори України” [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.
7. Кучевська С. Проблеми гармонізації законодавства України про кримінальну відповідальність та Статуту Міжнародного Кримінального Суду. Дисс ...канд.юрид.наук. Львів, 2009. – 331 с.
8. Збірник міжнародних договорів України про правову допомогу в кримінальних справах. Багатосторонні договори. Видання друге, доповнене. – К., 2009. – 1080 с.

Анотація

Броневицька О.М. Врахування положень міжнародного гуманітарного права у кримінальному законодавстві України. – Стаття.

Обговорюються проблемні питання відповідності кримінального законодавства України чинним міжнародним договорам у сфері гуманітарного права. Наводяться деякі пропозиції щодо вдосконалення Кримінального кодексу України.

Ключові слова: імплементація, конвенція, злочин, гуманітарне міжнародне право.

*Summary****Bronevickaya O.M. An account of positions of international humanitarian law in the criminal legislation of Ukraine. – Article.***

Disputable issues of correspondence of criminal legislation of Ukraine to the valid international treaties in the sphere of humanitarian law are discussed. Some suggestions in relation to perfection of the Criminal code of Ukraine are pointed out.

Key words: implementation, convention, crime, humanitarian international law.

УДК 343.9.1

А.О. Купріянов

**ВИКОРИСТАННЯ ТА УЧАСТЬ НАЙМАНЦІВ У ЗБРОЙНИХ
КОНФЛІКТАХ ЧИ ДІЯХ**

Протягом усієї світової історії різні держави використовували для ведення війн найманців. У середні віки англійські королі першими ввели систему податків за звільнення від військової служби, що йшли на утримання найманців. У XVII–XVIII ст. найманство було широко розповсюджене в Європі. У Швейцарії деякі кантони за плату надавали наймачам свої кантональні армії. Та вже у XIX ст., з появою поняття національного суверенітету і нейтралітету, європейські держави приймають закони, що забороняють їхнім громадянам вербуватися в іноземні армії. Нормою стає національна армія.

У 80–90-ті роки XX ст. найманці з США, Великобританії, Франції й Ізраїлю брали участь у державних переворотках і громадянських конфліктах в Африці, Центральній Америці та на Близькому Сході. Тут чітко визначилась характерна особливість: найманців використовували окремі клани чи компанії для захисту власних економічних інтересів. Так, у Колумбії наркобарони наймали “солдатів удачі” для забезпечення торгівлі “зіллям”, а “Бритіш Петролеум” платила колумбійським військовим за захист свого майна від нападів партизанів. У Ліберії іноземні корпорації створювали озброєні загони, що забезпечували охорону видобутку корисних копалин.

У різних державах існують різні визначення найманства, але загальними є три: найманці не є громадянами країни, на території якої беруть участь у бойових діях, не інтегровані (надовго) у національні збройні сили, не користуються підтримкою свого уряду.

Використання найманця у військових конфліктах чи діях є самостійним діянням, що альтернативно утворює об’єктивну сторону складу злочину, передбаченого ч. 1 ст. 447 Кримінального кодексу України.

“Використовувати” означає скористатися ким-небудь, чим-небудь; вжити з користю, тобто з вигодою, в інтересах кого-небудь, відповідно до будь-яких вигод.

Отже, особа, що використовує найманців, чинить дії по досягненню своїх цілей, своїх власних вигод різного характеру, але досягнення таких цілей